

Valtioneuvoston kanslialle

Viite: VN/5904/2019

Suomen arktisen politiikan strategia

Suomen Akatemia kiittää mahdollisuudesta kommentoida luonnosta Suomen arktisen politiikan strategiaksi (VN/5904/2019).

Pyydettynä lausuntona Suomen Akatemia esittää kunnioittavasti seuraavaan.

Suomen arktisen politiikan strategiassa määritellään Suomen keskeiset tavoitteet arktisella alueella ja siihen on koottu tärkeimmät painopistealueet tavoitteiden saavuttamiseksi. Kuten edellisessä, vuoden 2013 arktisessa strategiassa, uusi arktisen politiikan strategia koskettaa koko Suomea arktisena maana. Arktisen yhteistyön vahvistaminen on valittu lähtökohdaksi vuoteen 2030 ulottuvan strategian laadinnalle ja tämä on Akatemian näkemyksen mukaan kannatettavaa. Suomen Akatemia pitää tärkeänä, että Suomen asemaa ja vetovoimaa kansainvälisenä arktisena huippuosaajana edelleen vahvistetaan panostamalla myös koulutukseen ja tutkimukseen. Linjaukset kestävän kehityksen periaatteiden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edellyttämistä kaikessa toiminnassa ovat myös kannatettavia asioita.

Strategialuonnoksen rakenne on hyvä. Nykyisen toimintaympäristön kuvaus, valittujen painopisteiden tilannekuva, Suomen tavoitetila ja strategiset toimenpiteet on esitetty selkeästi ja kattavasti.

Kullakin painopistealueella luetellut strategiset toimenpiteet antavat konkreettisen suunnan tulevien vuosien työsaralle esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpidelistat ovat kunnianhimoisia, mikä on linjassa strategian ulottumisen vuoteen 2030 asti.

Ilmastonmuutos yhtenä priorisoiduista painopistealueista asukkaiden, osaamisen ja infrastruktuurin rinnalla on tärkeä. Toimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumisessa ovat keskeisessä osassa ihmiskunnan tulevaisuuden rakentamisessa. Erityisen nopeasti toimia tarvitaan arktisella alueella.

Arktisen politiikan strategiassa muistutetaan erilaisten lyhyen ja pitkän aikavälin ilmastotoimien keskeisestä roolista pyrittäessä torjumaan ilmastonmuutoksen tuomia haittoja ja turvaamaan arktisen alueen elinvoimaisuus.

Suomessa on vahvaa arktista osaamista, jonka ylläpitäminen ja vahvistaminen edellyttävät laadukasta ja vaikuttavaa tutkimusta sekä tutkimukseen perustuvaa korkeatasoista opetusta.

Tutkimuksella on keskeinen rooli myös arktisen alueen muutosten seurannassa, ratkaisujen etsimisessä tunnistettuihin haasteisiin ja siten turvaamassa arktisen alueen elinvoimaisuutta. On tärkeää, että

tutkimuksen merkitys nähdään kokonaisvaltaisesti ja monipuolisesti tukemassa yhdessä koulutuksen kanssa yritystoiminnan lisäksi myös julkisten palvelujen kehittämistä ja uudistamisesta.

Tavoitetilassa 3.1 muistutetaan, että talouden verkostot, klusterit ja liiketoiminta- ja innovaatioekosysteemit ovat keskeisessä asemassa eri toimialojen ja yritysten arvonlisän kasvattamisessa. Niissä yhdistyy ja syntyy uutta osaamista, joka mahdollistaa parempien tuotteiden ja palveluiden kehittymisen. Akatemia haluaa muistuttaa, että myös tutkimuksella on keskeinen rooli prosessissa. On hyvä, että strategiisiin toimenpiteisiin on sisällytetty tutkimus- ja kehitystoiminta yhdistettäessä arktinen kysyntä kotimaisen tarjoaman kanssa ratkaisuja etsittäessä.

Valtioneuvoston selvitys Suomen arktisen rahoituksen kokonaiskuvasta tunnisti ongelmaksi rahoituksen merkittävän sirpaleisuuden, mikä johtaa tutkimushankkeiden siiloutumiseen sekä epäjatkuvuuteen. Tavoitetilassa (3.2 Osaaminen, huippuluokan tutkimus) olisi siksi tarpeen selvemmin korostaa myös pitkäjänteisen tutkimuksen merkitystä arktisen osaamisen vahvistajana ja uuden tiedon tuottajana. Tulevaisuutta rakentava osaaminen rakentuu pitkäjänteisen tutkimuksen ja hyvän koulutuksen pohjalle. Tilannekuvassa (3.2) sanotaan, että Suomen kannalta tärkeää on tutkimustiedon laajuus ja avoin saatavuus. Arktisen alueen elinvoimaisuuden kehittämisen kannalta on kuitenkin tärkeää korostaa myös tutkimuksen laadun merkitystä. Laadukas, pitkäjänteinen tutkimus luo perustan osaamiselle, vahvistaa kykyä reagoida nopeasti ennakoimattomiin haasteisiin ja luo myös pohjan hyödyntää nopeasti muualla maailmassa tuotettua tietoa.

Kuten strategiassa muistutetaan, tutkimuksella on tärkeä rooli päätöksenteon ja arktisen politiikan tukena. Laaja-alaiset, monipuoliset verkostot auttavat hyödyntämään arktista tutkimusta. Suuret haasteet ja monimutkaiset ratkaistavat ongelmat edellyttävät yhä enemmän monitieteistä, tieteidenvälistä ja poikkitieteellistä yhteistyötä, niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Tavoitetilassa (3.2) tutkimuspanostuksissa arktisen tutkimuksen perusinfrastruktuurista huolehtimisen tavoitteena on strategialuonnoksen mukaan vahvistaa kykyä menestyä kansainvälisen tutkimusrahoituksen kilpailussa ja tuoda Suomen arktisen tutkimuksen kokonaiskuvaa näkyville. Arktisen tutkimuksen kokonaiskuvan tuominen näkyville on hyvä tavoite.

Tässä yhteydessä Akatemia haluaa kuitenkin muistuttaa, että rahoitus sinänsä on vain väline tavoitteiden saavuttamiseksi. Arktisen tutkimuksen perusinfrastruktuurista huolehtimisen tavoitteena tulisikin olla ajantasaisten ja houkuttelevien tutkimusinfrastruktuurien rakentaminen ja päivittäminen uuden tutkimustiedon tuottamisen mahdollistajana sekä yhteistyöalustan tarjoajana tutkimukselle, yrityksille ja julkisen sektorin toimijoille. Tämä puolestaan osaltaan mahdollistaa korkeatasoisen TKI-toiminnan, joka voi menestyä hyvin myös kilpailussa kansainvälisestä tutkimusrahoituksesta.

Strategisissa toimenpiteissä (3.2) tuodaan esille tarve vahvistaa tutkimuksen liityntäpintaa yritysten toimintaan. Unohtaa ei sovi, että myös esim. koulutus, terveys ja ympäristö -sektoreiden liityntäpinnalla tutkimukseen on hyvin suuri merkitys uudistamisessa ja arktisen alueen haasteisiin vastaamisessa.

Tutkimus on kansainvälistä. Arktinen tutkimus on sitä mitä suurimmassa määrin haasteellisten tutkimuskysymysten ollessa usein yhteisiä, maiden rajat ylittäviä. Korkealaatuisen tutkimuksen varmistaminen ja vahvistaminen edellyttää suomalaisten tutkijoiden menestyksestä toimimista osana kansainvälistä tutkijayhteisöä.

Aktiivisen verkostoissa toimimisen lisäksi, Suomen tulisi olla houkutteleva tutkimus- ja toimintaympäristö parhaille kansainvälisille tutkijoille ja osaajille hakeutua osaksi Suomessa toimivia tutkijayhteisöjä niitä edelleen vahvistaen. Tämän saavuttaminen edellyttää kiinnostavia ja

SUOMEN AKATEMIA

kilpailukykyisiä tutkimusympäristöjä ja riittävän vahvaa rahoituspohjaa laadukkaan ja uudistavan tutkimustyön tukemiseksi.

Monimutkaisten haasteiden ja ongelmien ratkaisemisessa avoin, laadukas tutkimustieto sekä avoin ja rakentava yhteistyö niin tutkimuksessa kuin eri toimijoiden välillä on välttämätöntä. Myös uudet toimintatavat ovat tarpeen. Tieteenalojen lisäksi tieteidenvälisyys ja poikkitieteellisyys tulisi vakiintua osaksi yliopisto-opetusta ja tutkijakoulutusta, jotta varmistetaan tulevaisuuden osaajat. Tarvitaan konkreettista yhteistyötä (yhteiskehittäminen) ja vuoropuhelua niin tutkimusorganisaatioiden välillä kuin tutkimusorganisaatioiden ja kaikkien eri sektorien tiedon hyödyntäjien välillä.

Kuten strategiassakin muistutetaan esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisessa keskeisen tärkeää on varmistaa myös toimien aktiivinen seuranta.

Riitta Maijala
Ylijohtaja, tutkimus
Suomen Akatemia